

MAKALE | ARTICLE

Başlık | Title: İngiliz Müsteşrik ve İstihbarat Subayı David George Hogarth'ın Filistin Bölgesi ve Meselesine Bakışı

DOI: <https://doi.org/10.34230/fiad.1567120>

Yazar | Author, ORCID, Google Scholar ID:

Mübarek İpek, 0000-0001-7184-1681

Kaynakça | Reference:

İpek, Mübarek. "İngiliz Müsteşrik ve İstihbarat Subayı David George Hogarth'ın Filistin Bölgesi ve Meselesine Bakışı." *Filistin Araştırmaları Dergisi*, no. 16 (2024): 92-122.

Makale Türü | Article Type: Araştırma Makalesi | Research Article

Gönderilme Tarihi | Submission Date: 14.10.2024

Kabul Tarihi | Acceptance Date: 25.11.2024

Yayın Tarihi | Publication Date: 31.12.2024

DİZİNLER & VERİTABANLARI | INDEXES & DATABASES

DİZİNLER & VERİTABANLARI |

INDEXES & DATABASES

BAĞLANTILAR |

LINKS

İngiliz Müsteşrik ve İstihbarat Subayı David George Hogarth'ın Filistin Bölgesi ve Meselesine Bakışı

Öz | Abstract: Filistin bölgesi jeopolitik konumu ve üç semavi dinin kutsal mabetlerinin yeri olmasından dolayı tarih boyunca büyük güçlerin ilgi duyduğu bir coğrafya olmuştur. İngiltere, 19. yüzyıldan 20. yüzyılın ortalarına kadar Orta Doğu'daki çıkarlarını korumak ve Hristiyanlık dininin savunucusu olmak için Filistin bölgesine önem veren devletler arasında yer almıştır. İngiltere Devleti'nin bünyesinde resmi ve özel kurumlarda çalışan bazı siyasetçi, din adamı, bilim insanı ve askeri sınıfındaki kişiler de ülkelerinin Orta Doğu çıkarlarını korumak adına Filistin bölgesine gelip çalışmışlardır. Farklı branşlarda görevli devlet savunucuları, Filistin bölgesi hakkında bilgi toplayıp ülkelerinin emperyalist politikalarına yardımcı olacak yazılar sunmuşlardır. Orta Doğu ve Filistin bölgesine gelip ülkesinin çıkarlarını koruyan İngilizlerin arasında oryantalist, araştırmacı, yazar ve istihbarat subayı D. G. Hogarth da (1862-1927) vardı. Hogarth, 1887-1915 yılları arasında Orta Doğu'daki bilimsel çalışmaları sırasında, I. Dünya Savaşı esnası ve sonrasında Filistin bölgesi ve meselesi üzerine çok sayıda askeri-siyasi rapor, mektup, memorandum ve akademik yazı kaleme almıştır. Bu çalışmada şarkiyatçı Hogarth'ın metinleri bağlamında Filistin bölgesi ve meselesi hakkındaki görüş, tavsiye ve uyarılarının neler olduğu ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: D. G. Hogarth, Filistin, Araplar, Yahudiler, Orta Doğu.

British Orientalist and Intelligence Officer David George Hogarth's Perspective on the Palestinian Territory and Issue

Abstract | Öz: Due to its geopolitical position and the location of the holy shrines of the three holy religions, the Palestinian region has been a geography of interest to great powers throughout history. From the 19th century to the mid-20th century, the Britain was among the states that attached importance to the Palestine region in order to protect its interests in the Middle East and to be the defender of the Christian religion. Some politicians, clergymen, scientists and military officers working in official and private institutions within the British State also came to the Palestine region to protect the interests of their countries in the Middle East. The

* Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, mubarekipek@hotmail.com, 0000-0001-7184-1681.

defenders of the state, who worked in different branches, gathered information about the Palestinian region and presented articles that would help the imperialist policies of their countries. Among the British who travelled to the Middle East and Palestine to protect their country's interests was the orientalist, researcher, writer and intelligence officer D. G. Hogarth (1862-1927). During his scholarly work in the Middle East between 1887 and 1915, during and after World War I, Hogarth wrote numerous military-political reports, letters, memoranda and academic papers on the Palestine region and issue. This study analyses the views, recommendations and warnings of the orientalist Hogarth on the Palestinian region and issue in the context of his texts.

Keywords: D. G. Hogarth, Palestine, Arabs, Jews, Middle East.

Giriş

Emperyalist ve denizci bir imparatorluk olan İngiltere, 18. yüzyılın sonlarına doğru Hindistan coğrafyasına hakim oldu.¹ İngiltere, Uzak Doğu'ya hakim olduktan sonra bölgedeki ticari ve siyasi çıkarlarını yani Asya'ya giden kara ve deniz yollarını korumak için rakip güçlere karşı mücadele verdi. Mücadelenin odak noktası da Hindistan'a kara ve deniz yoluyla bağlantısı olan Orta Doğu topraklarıydı.² 19. yüzyıla da ise İngiltere'nin Orta Doğu'ya ve Filistin bölgesine ilgisi daha da arttı. Bu ilginin artmasındaki sebep Fransız, Alman ve Rus tehlikesinin Orta Doğu'da artması ve 1869 yılında Süveyş Kanalı'nın açılmasıydı. Kanalin açılmasıyla Akdeniz bölgesindeki kıyı şeritleri ve Arap Yarımadasının stratejik önemi yükseldi. Kanal açıldıktan sonra Batılı güçlerin, Orta Doğu bölgesinde diğer bir deyişle Osmanlı topraklarındaki hakimiyet mücadeleleri de arttı. Osmanlı topraklarında yaşanan hakimiyet mücadelesi neticesinde Avrupalı devletler ve Osmanlı Devleti arasında bazen savaşlar ve bazen de farklı ittifakların kurulmasına neden oldu.³

Diğer Batılı devletler gibi İngiltere, Süveyş Kanalı ve Orta Doğu'daki çıkarlarını korumak adına yeri geldiğinde Osmanlı Devleti'yle ittifak

¹ Ümmü Gülsüm Polat, *Türk-Arap İlişkileri: Eski Eyaletler Yeni Komşulara Dönüşürken (1914-1923)* (İstanbul: Kronik Yayınları, 2019), 148.

² Nurcan Özkaplan Yurdakul, *İngiltere Ortadoğu'ya Nasıl Girdi? Basra ve Bağdat'ta İngiliz Konsoloslukları*, 4.bs. (İstanbul: Kronik Yayınları, 2020), 13-15.

³ İngiltere'nin Orta Doğu politikası, Yahudilerle ilişkisi ve Filistin bölgesine bakışı üzerine çok sayıda bilimsel araştırma yapıldığı için bu çalışmada belirtilen üç konunun hülasası şeklinde bilgi verilmiştir.

kurmakta, toprak bütünlüğünü korumakta veya Osmanlı Devleti'ne karşı düşmanca politika yürütmekteydi. İngiltere, Süveyş Kanalı'nın açılmasında kısa bir süre sonra Orta Doğu ve Uzak Doğu'daki çıkarlarını garantiye almak için Osmanlının elinde olan Kıbrıs'ı 1878, Mısır'ı 1882 ve Sudan'ı da 1882 yılında işgal etti.⁴ Kıbrıs ve Mısır'ın işgaliyle beraber Filistin havzası İngiltere için Afrika ve Asya arasında köprü görevini görecek önemli bir liman bölgesi oldu. İngiltere için Filistin'in stratejik değerinin yanında, Hz. İsa'nın doğum yeri ve kabrinin de Filistin'de bulunması, dini yönden de önemini artırmaktaydı. Kısacası İngiltere Devleti, Filistin bölgesini ticari ve dini açıdan değerli görüyordu.⁵

Filistin bölgesine dini ve ticari yönden sadece İngiltere Devleti önem vermiyordu. Fransa, savaş öncesinde ve sonrasında Suriye'yi ele geçirdiği taktirde Filistin bölgesini hem ticari hem dini açıdan kullanmak niyetindeydi. Rusya, Filistin'i ele geçirmekle Ortodokslar üzerindeki dini etkisini ve gücünü arttırmak istiyordu. Almanya ise rakibi olan İngilizlerin Orta Doğu'daki siyasi-ticari çıkarlarına ve dini prestijine darbe vurmak için Filistin bölgesinde egemen güç olmaya çabalıyordu.⁶ Batılı güçler ve Rusya'nın dışında Filistin bölgesine önem veren bir diğer halk ise devletleri olmayan Yahudilerdi.

Yahudilerin Filistin'e ilgileri 19. yüzyılın ortasına kadar dini temelliydi. 19. yüzyılın yarısına kadar Yahudilerin dini temelli Filistin'e göçleri kutsal şehirler olan Kudüs, El Halil, Taberiya ve Safed yerleşimlerine oldu.

⁴ Ayşe Eryaman, "20.Yüzyıl Başlarında İngiltere'nin Filistin Politikası", *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 1, no. 1, (2016), 12, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijhar/issue/52029/678418>.; Ayşe Yaşar ve Hamza Akengin, "İngiliz Sömürgeciliği ile Emperyalizminin Gelişimi ve Özellikleri", *Sdü Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 57, (Aralık 2022), 434-437, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sufesosbil/issue/74944/1206173>.; Kadir Kasalak, "İngilizlerin Filistin Politikası ve Filistin Mandası", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, no. 25, (2016), 67, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbe/issue/27211/292173>.

⁵ Ilan Pappé, *Modern Filistin Tarihi: Tek Ülke, İki Halk* çev. Nuri Plümer (İstanbul: Phoenix Yayınevi, 2007), 17.; Çağlar Özer, "Uluslararası Politika Açısından Filistin Sorunu", *Küllüye*, Sayı: Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı Özel Sayısı, (2023), 586, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aybukulliye/issue/80764/1360984>.; Celal Öney, "Filistin'de İngiliz Varlığının Oluşumu, 1838-1882: Balfour Politikasının Kökenleri", *Muş Alparslan University Middle East and African Research Center Journal* 2, Issue 1/1, (2024), 1-2, <https://dergipark.org.tr/en/pub/orafam/issue/83014/1353109>.

⁶ Mim Kemal Öke, *Siyonizm'den Uygarlıklar Çatışmasına Filistin Sorunu* (İstanbul: Ufuk Kitapları, 2002), 223-225.; Ayşe Eryaman, "20. Yüzyıl Başlarında", 20.

1880'den sonra Avrupa ve Rusya'da başlayan antisemitist olaylar yüzünden bazı Siyonist liderler Yahudilerin yerleşeceği veya devlet kuracakları bir toprağın olması fikri içinde oldular.⁷ Bu düşüncede hareket eden Siyonist liderlerden olan Theodore Herzl (1860-1904), Yahudilerin yurt kurma fikrini uluslararası bir eyleme dönüştürmek için 1897 yılında Basel'de I. Siyonist Kongresini topladı. Kongreye katılan Siyonistler, Filistin'de Yahudi devletinin kurulması konusunda hemfikir oldular.⁸ Kongreden sonra Filistin bölgesine Yahudi göçleri sistematik olarak başladı. Osmanlı Devleti, Filistin bölgesine Yahudilerin kişisel göçlerine sorun çıkarmadı fakat toplu göçlerine izin vermedi.⁹ Osmanlı yönetimi Yahudi göçlerine engel olmasına rağmen yine de Yahudi göçü Filistin bölgesine devam etti.¹⁰

Yahudiler, Filistin bölgesine göç etmeye devam ederken İngiltere'deki yöneticilerden destek istediler. I. Dünya Savaşı başlayacağı tarihe kadar İngiliz yöneticiler Filistin bölgesine Yahudi göçünün devam etmesi ve desteklemesi konusunda büyük bir destek sağlamadılar.¹¹ Ama savaş

⁷ Jehuda Reinharz, "Old and New Yishuv: The Jewish Community in Palestine at The Trun of The Twentieth Century", *Jewish Studies Quarterly* 1, no. 1, (1993/94), 53, 63-64, JSTOR.; Barbara Anne Presgrove, "Britain and The Middle East, 1914-1921 A Study in Personal Policy-Making" (Phd Thesis, The Florida State University of Arts and Sciences, 1979), 108-109. Beni İsrailoğulları, kesin olamamakla beraber M.Ö. 2000'de Filistin bölgesine yerleştikten sonra M.Ö. 1050'e doğru ilk Yahudi devletini bu bölge de kurdular. Bu tarihten sonra Yahudiler için vadedilmiş toprak olan Filistin bölgesi dini anlamda her zaman önemli olmuş ve olmaya devam etmektedir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz.: Murat Gül ve Bekir Ali Yüksek, "İsrail'in Dış Politikasını Anlamak: Tevrat, On Emir, Vadedilmiş Topraklar ve Üstünlük", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6, no. 1, (2016), 335-348, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbd/issue/19382/205707>.

⁸ Vahdetin Engin, *Pazarlık*, 14 bs. (İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2010), 75; Mim Kemal Öke, *Siyonizm ve Filistin Sorunu (1880-1923)* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2021), 56.; Alan Taylor, *İsrail'in Doğuşu 1897-1947: Siyonist Diplomasinin Analizi*, çev. Mesut Karaşahan, 2. bs. (İstanbul: Pınar Yayınları, 2000), 16-18.

⁹ Kemal H. Karpat, *Ortadoğu'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk*, çev. Recep Boztemur (İstanbul: İmge Kitapevi Yayınları, 2001), 168.; Nuh Aslantaş, "İslami Dönemde (638-1099) Filistin'e Yahudi Göçü: Aliya", *Belleten Dergisi* LXXV, no. 274, (2011), 642, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ttkbelleten/issue/52576/692127>.

¹⁰ Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları*, (İstanbul: Kronik Yayınevi 2017), 10-22.

¹¹ İsmail Köse, "The Lloyd George Government of the Uk: Balfour Declaration the Promise For A National Home to Jews (1916-1920)", *Belleten Dergisi* 80, no. 294, (2016), 748-749, <https://belleten.gov.tr/eng/full-text/340/eng>. ; Faruk Taşkın, "Filistin'deki Britanya Gölgesi (1838-1918): Yahudi Devletine Giden Süreçte İngiliz Politikası", *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal*

başladıktan kısa bir süre sonra bazı İngiliz yöneticilerin, Yahudilerin Filistin'e göçleri ve yerleşmesi konusundaki tutumlarında değişiklikler oldu. İngiliz yöneticiler ve savaş sahasındaki bazı görevliler, ülkelerinin siyasi ve askeri çıkarları doğrultusunda Yahudilerin Filistin bölgesine gelmeleri ve iskan etmelerini desteklediler.¹² Savaş anında Mekke Şerifi Hüseyin ve isyancı Arapları desteklemek ve yönlendirmek için Mısır'da bulunan Arap Bürosu'nun akıl hocası Hogarth'ta Yahudilerin Filistin bölgesi üzerindeki talep, istekleri ve göçleri konusunda haberdardı. Bu çalışma da Hogarth'ın savaş esnasında ve sonrasında Filistin meselesi ve Yahudilere bakışının nasıl olduğu konusu ele alınmıştır. Ayrıca dönemin aktörlerinden olan Hogarth'ın ülkesinin çıkarları doğrultusunda; Arap ve Yahudiler açısından Filistin meselesinin hangi yönetim biçimiyle idare edilmesi hususundaki fikirlerine değinilmiştir. Kısacası bu çalışmada İngiliz görevlinin söylemlerinden yararlanarak Filistin meselesi üzerine yapılmış çalışmalara ek destek sağlanmaya çalışılmıştır.

1. Hogarth'ın Filistin Bölgesi Hakkında İlk İzlenimleri: Mekke Şerifi Hüseyin'in Toprak Talepleri ve Sykes-Picot Anlaşması

Hogarth, 1862 yılında İngiltere'nin Lincolnshire kentinde bağlı Barton kasabasında doğdu. 1885'te Oxford Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra kazandığı araştırma bursu sayesinde 1887 yılında Osmanlı topraklarına gelerek ilk bilimsel çalışmalarını yaptı. Bu tarihten sonra İngiliz oryantalist, savaşın başlayacağı yıla kadar Osmanlı coğrafyasında arkeolojik ve tarihi araştırmalarına devam etti.¹³ Bilimsel çalışmaları esnasında Filistin bölgesine büyük bir ilgi gösterdi ve 1865 yılında kurulan The Palestine Exploration Fund (Filistin Araştırma Fonu) bünyesinde Filistin'deki arkeolojik

Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi 11, no. 74, (2020), 75, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumus/issue/59344/820443>.

¹² İsmail Köse, "The Lloyd", 748-749.

¹³ Hogarth'ın yaşam serüveni ve akademik araştırmaları hakkında detaylı bilgi için bkz.: Mübarek İpek, "Oryantalist David George Hogarth'ın Hayatı ve İngiliz İstihbarat Birimiyle İlişkisi", *Mukaddime Dergisi* 14, no. 2, (2023), 313-336, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mukaddime/issue/81091/1320883>.

araştırmalara destek sağladı.¹⁴ Hogarth, savaş başladıktan sonra 1915 yılında Deniz Kuvvetlerinde istihbarat subayı olarak göreve başladı. Aynı yıl içinde Mısır'a gitti ve 1916 yılında Kahire'de kurulan Arap Bürosu'nda danışman olarak 1919 yılına kadar çalıştı.¹⁵ Büro'daki görevi esnasında Mekke Şerifi Hüseyin ve Siyonist Yahudilerin Filistin bölgesi üzerindeki isteklerine karşı kendi fikirlerinin olduğu raporlar yazdı.

Hogarth'ın savaş esnasında Filistin bölgesi için ilk yorumu Mekke Şerifi Hüseyin ve İngilizlerin Mısır Yüksek Komiseri Henry McMahon arasında Osmanlı Devleti'ne karşı başlatılacak isyan için yapılan mektuplaşma trafiği üzerine oldu. Şerif ve H. McMahon arasında 14 Temmuz 1915'ten, 10 Mart 1916'ya kadar karşılıklı olarak beş mektuplaşma oldu. Şerif, mektuplarında kuracağı Arap krallığı için İngiliz yetkiliden Filistin bölgesinin ismini vermese de bu bölgenin de dahil olduğu Suriye, Lübnan, Irak ve geniş alanlara yayılmış Arap topraklarını istiyordu. H. McMahon, Arap liderin toprak isteklerini tam netleştirmeden geçiştirici ve ilerde çözülmesini sağlayacak vaatlerde bulundu.¹⁶ Bu esnada Mısır'da bulunan Hogarth, Şerif'in bu isteklerine karşı çıkarak Arap reisini eleştirdi. İngiliz oryantalist, Şerif'in istediği topraklarda ülkesinin, Fransızların ve diğer müttefik Arap liderlerinde payının olduğu ileri sürerek Arap liderinin isteklerine karşı çıktı.¹⁷ Hogarth, Filistin dahil diğer Arap topraklarında İngiltere'nin egemenliğinde olacak şekilde ayrı ayrı Arap konfederasyon devletlerinin kurulmasından yanaydı. İngiltere'ye bağlı olmak şartıyla Filistin yönetiminde Şerif veya başka bir Arap liderin olmasına karşı değildi.¹⁸

¹⁴ J. Aurelia Perry, "Rediscovering D. G. Hogarth: A Biographical Study of Oxford's Near Eastern Archaeologist and World War I Diplomat", (Master Thesis, Faculty of the Graduate School of the State University of New York at Buffalo, New York, 2000), 31.; J. Frantzman, Ruth Kark, "General Gordon, The Palestine Exploration Fund and The Origins of 'Gordon's Calvary' in The Holy Land", *Palestine Exploration Quarterly* 140/2, (2008), 119, JSTOR.

¹⁵ Mübarek İpek, "Orientalist", 318-320.

¹⁶ Mekke Şerifi Hüseyin ve H. McMahon arasında yapılan mektuplaşmanın geniş içeriği için bkz.: The National Archives (TNA), Foreign Office (FO), FO: 882, Arab Bureau (AB), AB: 15/1-16/9, 14.07.1915-10.03.1916.; David George Hogarth, "Great Britain and The Arabs up to The Armistice of The 30th October 1918", *A History of The Peace Conference of Paris*, ed. Harold William Vazeille Temperley, Volume 6, (London: Oxford University Press, 1924), 126-127.

¹⁷ TNA, FO: 882, Arabian Policy (AP), AP: 16/2, D. G. Hogarth, The Arab Question, 16.04.1916.; David George Hogarth, "Mecca's Revolt Against The Turk", *The Century Magazine*, Volume 100, (May 1920), 406-407, JSTOR.

¹⁸ TNA, FO: 882, AP 17/6, Minute by Commander Hogarth, Comment on Preceding, 07.06.1917.

Şerif ve H. McMahon arasında mektuplaşmalar devam ettiği sırada Hogarth 1916 yılında kısa bir süreliğine Kahire'den Londra'ya gitti. Ülkesinin başkentinde bulunduğu anda Mark Sykes ve Fransız temsilci Georges Picot arasında gizli bir anlaşma¹⁹ yapıldığını tanık oldu. Anlaşmanın maddelerine baktığında Suriye'nin Fransa'ya verildiği ve Filistin bölgesinin de İngiltere'nin dahil olduğu uluslararası bir komisyon tarafından seçilecek bir Arap lideri tarafından yönetileceğini gördü. Ülkesinin emperyalist politikasını her alanda savunan ulusçu Hogarth, bu anlaşmanın ülkesinin Orta Doğu'daki çıkarlarını zedeleyeceğini düşünerek Suriye'nin Fransa'ya verilmesine karşı çıktı. Fakat Filistin bölgesinin, İngiltere'nin dahil olduğu uluslararası bir komisyon tarafında yönetilmesini destekledi.²⁰

Hogarth'ın, Filistin bölgesi hakkında ilk yorumlarına bakıldığında her açıdan ülkesinin çıkarlarını koruyan söylemlerde bulunduğu anlaşılmaktadır. İngiliz oryantalist, Mekke Şerifi Hüseyin'in Filistin bölgesini dahil ettiği büyük Arap krallığına karşı olduğu ve Sykes-Picot Anlaşması'nda geçen Filistin bölgesinin uluslararası bir komisyon tarafından yönetilmesine destek verdiği tespit edilmiştir. Hogarth'ın harbin ilk yıllarında kaleme aldığı metinlerde Filistin bölgesinde, İngiltere'nin güdümünde olmayacak bir yönetim veya siyasi gücü istemediği ortaya çıkmaktadır.

2. Yahudilerin Filistin Üzerindeki Talepleri ve Hogarth'ın Bu Taleplere Karşı Tutumu 1916-1917

Giriş kısmında belirtildiği gibi İngiliz yöneticiler savaş öncesinde Yahudilerin Filistin'e göçlerine, kapsamlı destek sağlamadılar. Fakat savaş başladıktan sonra İngiliz siyaset yürütücüleri askeri ve siyasi çıkarları doğrultusunda Yahudilerin Filistin'e göç etmesi ve iskan etmelerini onaylayacak kararlar almaya başladılar. İngiliz yetkilileri, Yahudilerin Filistin'e göç etmesini destek sağlamaları ve onları ikna etmede 1905 yılında

¹⁹ Anlaşmanın içeriği ve itilaf güçleri arasındaki toprak paylaşımı hususundaki detaylı bilgi için bkz.: TNA, FO:882, Sykes-Picot Mission (SP), SP: 16/1-17/43, 12.01.1916- Undated 1917.; Sykes-Picot Anlaşması üzerine dair yayınlanan toplu bildiriler için bkz.: Sykes-Picot Gizli Anlaşması'nın 100. Yılında Ortadoğu ve Türkiye, hzr. Arzu Güven Saygın ve Murat Saygın, (Ankara: Atatürk Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2019), I-738.

²⁰ TNA, FO: 882, AP 16/2, D. G. Hogarth, The Arab Question, 16.04.1916.; David George Hogarth, "Mecca's", 408.

İngiltere’de Siyonist liderliğe getiren Dr. Haim Azriel Weizmann’ın etkisi vardı.²¹ H. Weizmann, savaş başladıktan kısa bir süre sonra İngiltere meclisinde görevli Yahudi kökenli Herbert Louis Samuel’den kabineye Yahudilerin Filistin’e göç etmesini destekleyen bir konuşma yapmasını rica etti. H. Samuel’de bu istekten sonra “Filistin’in Geleceği” başlıklı konuşmasını kabineye yaparak İngiliz meclisinden Yahudilerin Filistin’e göç etmelerine destek vermelerini istedi.²² H. Samuel’in konuşması kabinede ve dönemin Başbakanı Henry Asquith’in tarafından sıcak karşılanmadı. Bu olumsuz gelişmeden sonra bile H. Weizmann ve H. Samuel çabalarına devam ederek diğer İngiliz siyasetçilerle irtibatlarını sürdürdüler.²³ İkili, 1916 yılında İngilizlerin Orta Doğu sorumlusu memurlarından olan M. Sykes’a danışarak İngiliz meclisinin Yahudilere destek vermesini istediler. İlk başlarda Yahudilerin Filistin’e göç etmesine sıcak bakmayan M. Sykes, bu görüşmeden sonra Yahudilerin Filistin’e göç etmelerine olumlu baktı.²⁴

H. Weizmann ve H. Samuel’in Londra’daki lobi çalışmalarının etkisi Arap Bürosu’na kadar ulaştı.²⁵ Hogarth ve bazı Büro personeli Siyonist temsilcilerin, Yahudilerin Filistin bölgesine göç etmesi için yaptıkları lobi çalışmalarından rahatsız oldular. Çünkü Büro personeli Arap isyanı lideri Mekke Şerifi Hüseyin’i her açıdan destekliyordu. Büro çalışanları, Şerif’in Filistin’i istediğini biliyorlardı ve Arap liderin Yahudilerin Filistin’e göç etmelerini veya orada Yahudi devleti kurmalarına izin vermeyeceğini

²¹ Mim Kemal Öke, “Siyonizm’den”, 33,56.

²² Bruce Westrate, *Arab Bureau: British Policy in The Middle East 1916-1920* (Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 1992), 109.

²³ David Fromkin, *A Peace to End All Peace, The Fall of The Ottoman Empire and The Creation of The Modern Middle East* (USA: Owl Books, 2001), 242.

²⁴ Yosra Amraoui, “Towards The Achievement of National Identity: The Role of British Jewry in The Creation of The State of Israel”, *Journal of Humanities and Social Science* 21, Issue 1, (2016), 60-61. JSTOR.; Mark Sykes’ın Filistin politikasında Siyonist Yahudilere olan destekleri hakkında detaylı bilgi için bkz.: Cengiz Kartın, “İngiliz Ulusal Arşivi Kayıtlarında Mark Sykes’ın Ortadoğu İzlenimleri”, *Sykes-Picot Gizli Anlaşması’nın 100. Yılında Ortadoğu ve Türkiye*, hzr. Arzu Güven Saygın ve Murat Saygın, (Ankara: Atatürk Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2019), 395-417.

²⁵ Arap Bürosu’nun kuruluşu, şeması ve Büro personelinin isyancı Araplara destekleri hakkında detaylı bilgi için bkz.: Nazmiye Yozgat ve Cengiz Kartın, “Arap Bürosu’nun Gizli Raporları: Arap Bülteni”, *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5, no. 2, 247-286, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sinopusd/issue/65995/1007748>.; Nazmiye Yozgat, “Arap Bürosu ve Faaliyetleri (1916-1920)”, (Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2023), 1-360, Yök Tez Merkezi (818553).

tahmin ediyorlardı. Bu nedenle savaşın ilk yıllarında büro personelinin çoğu Yahudilerin Filistin üzerindeki isteklerini onaylamadılar.²⁶ Büro personeli Hogarth, savaşın başında Filistin'e, Yahudi göçünün olması ve Yahudilerin bu bölgede devlet kurmasına karşı çıktı. İngiliz oryantalist, Sykes-Picot Anlaşması'na atıf yaparak savaştan sonra Filistin'in uluslararası bir komisyon tarafından yönetileceğini belirterek Yahudilerin Filistin'e göç etmesini ve diğer isteklerini uygun görmedi.²⁷ Büro çalışanı William Ormsby Gore ise diğer büro personeli aksine Yahudilerin Filistin'e göç etmelerini destekleyerek, Hogarth ve diğer mesai arkadaşlarını Yahudilere kolaylık sağlamadıkları için eleştirdi.²⁸

Bazı Büro çalışanları ve Hogarth, 1916 yılının son aylarına kadar Filistin'e Yahudilerin göç etmemesi konusundaki fikirlerinde sabit durdular.²⁹ Fakat 1916 yılının sonunda Herbert Asquith'in kabinesi devrildi ve yerini H. Weizmann ile yakın ilişkileri olan Başbakan David Lloyd George yönetimindeki kabine göreve başladı. 1917 yılında Lloyd'un kabinesinde yer alan Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour, Lord Curzon ve diğer bazı siyasi yetkiler Yahudilerin Filistin'e göç etmelerini ve ileride Filistin topraklarında Yahudi devletinin kurulmasını desteklemekteydiler.³⁰ Yeni kabinenin Yahudilerin Filistin'e göç etmesini desteklemelerindeki amacı; savaş esnasında Avrupa ve Amerika'daki Yahudilerin sermayesinden faydalanmak, Alman ve Türklerin Yahudileri kendi tarafına çekmesini engellemek, Filistin'de güçlü Türk, Rus, Fransız veya Birleşik Arap Krallığı yerine daha az sorun çıkararak bir Musevi yönetiminin çıkarlarına uygun olacağını düşündükleri için destek sağladılar.³¹ Lloyd ve ekibinin Yahudilerin Filistin'e göç etmesini desteklediğini duyan Arap Bürosu baş

²⁶ Bruce Westrate, "Arab Bureau", 173-179.

²⁷ TNA, FO: 882, Miscellaneous (MIS), MIS 16/3, D. G. Hogarth, Anglo-Franco-Russian Agreement, 4 May 1916.

²⁸ TNA, FO:882, Palestine (PA), PA 16/2, William Ormsby-Gore, The Politics of Jerusalem, 29.12.1916.

²⁹ Bruce Westrate, "Arab Bureau", 175-178.

³⁰ Necmi Uyanık ve Havva Yavuz, "Balfour Deklarasyonu'nun ilanı, Tepki ve Destekler", *Kastamonu İnsan ve Toplum Dergisi* 1, no. 2, (2023), 210-211, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kitod/issue/81030/1400625>.

³¹ Necmi Uyanık ve Havva Yavuz, "Balfour ", 211,215.; Ayşe Eryaman, "20. Yüzyıl Başlarında", 23.; İsmail Köse, "The Lloyd", 732.

sorumlusu Gilbert Clayton ve bazı Büro personeli Yahudilerin Filistin'e göç etmelerini olumlu karşılamaya başladılar.³²

Hogarth diğer büro personelinin aksine savaşın başında olduğu gibi Yahudilerin Filistin'e göç etmesine ve Yahudilerin bu coğrafyada devlet kurmasına karşıydı. İngiliz oryantalist, Yahudilerin Filistin'e göçleri ve amaçlarının neler olduğu konusunda bir rapor kalem aldı. O'na göre Yahudiler Eski Çağda devlet kurdukları Filistin ve çevresindeki toprakların halen mukaddes olduğunu inandıkları için Filistin ve Batı Suriye bölgesine gelme arzusu içindeydiler. Yahudilerin Filistin'e ilk yerleştirme kolonisi Paris'teki "*Alliance Israelite Universelle*" tarafından 1870 yapıldı. Bu koloniden sonra İngiltere'deki Yahudiler de 1878 yılında Filistin'e gittiler. Rusya ve Romanya'daki Yahudi pogromlarından sonra Filistin'e büyük Yahudi göçü oldu. Bu göçler neticesinde Kudüs, El Hilal ve diğer bölgelerde Yahudi nüfusu arttı. Filistin'de artan Yahudi nüfusunu engellemek için Osmanlı Devleti, Yahudilere toprak satılmasını engelledi ve dışardan Yahudi göçü gelmesini engelleyen önlemler aldı. Fakat Yahudiler, Osmanlı Devleti'nin engellemelerine rağmen Filistin bölgesine gitmeyi başardılar. Yahudi göçleri yavaş yavaş Filistin'e devam etti. 1895 yılında Herzl, Siyonizmin müjdesini açıkladıktan sonra Yahudi göçleri Filistin bölgesinde arttı. 1908 devriminden³³ sonra Alman Yahudi komisyonu tarafında Filistin'e göç hareketi devam etti. Alman Yahudi komisyonu Yahudilerin Filistin'de toprak ve emlak alma sayısını artırılması için destek verdi. Hogarth yazısının sonunda Musevilerin geçmişte bağımsız Yahudi devleti kurma fikrini sakladıklarını fakat Herzl'in Siyonizmin yeniden yükselişi müjdesinden sonra Musevilerin rahat bir şekilde bağımsız bir devlet kurma düşüncesinde olduğunu belirtti.³⁴

İngiliz oryantalist, savaşın ilk yıllarında Yahudiler hakkında kaleme aldığı raporlarda Filistin'de Yahudi devletini istemediği ve Yahudilerin neden Filistin'e göç ettiğine dair bilgiler sunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca dönemin tanıklarından olan ve Osmanlı Devleti'ne rakip İngiliz tebaasındaki bir gözlemci olarak Hogarth'ın, Osmanlı Devleti'nin Yahudilerin Filistin'e göç etmelerini, toprak ve emlak almalarını engellediği konusunda sunduğu bilgiler tarihimiz açısından önemlidir. İngiliz

³² Bruce Westrate, "Arab Bureau", 173, 176-177.

³³ Hogarth, II. Abdülhamit'in tahtan indirilmesi olayına atf yapıyor.

³⁴ TNA, FO: 882, Syria (SY), SY/18/10, D. G. Hogarth, The Syrian Political Situation Since 1800, 25.05.1918.

oryantalistin bu konudaki bilgileri, bazı araştırmacıların Osmanlı Devleti'nin Filistin'e Yahudi göçlerine izin verdiği ve Yahudilerin bu bölgede toprak almalarını onayladığı hususundaki iddialarının tutarsız olduğunu göstermiştir.

Hogarth, 1917 yılının Ocak ayından itibaren ülkesinin Yahudilerin sermayesinden faydalanmasını destekliyordu. Fakat müttefikleri olan Arap lideri Şerif'in isteği olan Filistin topraklarında, Yahudi egemenliğine halen sıcak bakmıyordu. Bu düşüncede olan İngiliz oryantalist, 11 Şubat'ta Kahire'de Mekke Şerifi Hüseyin'in katibi ve sağ kolu olan Fu'ad el-Hatib ile gizli bir toplantı yaptı. Toplantı sırasında Hogarth, Mekke Şerifi Hüseyin'in Filistin'deki Yahudilerle ilgi ne düşündüğüne dair Hatib'e soru sordu. Fu'ad, Arapların ve Yahudilerin artık birbirlerini anladıklarını ve aralarında sürtüşme olmayacağını, Yahudilerin önde gelen liderleriyle ilişki içinde olduklarını ve onlardan tam destek güvencesini aldıklarını açıkladı. Hogarth, Fu'adla yaptığı görüşmeden sonra Mekke Şerifi Hüseyin'in Filistin'de nasıl bir yönetim dizayn edeceği konusunda planı olmadığını sezdi. Şerif'in Filistin toprakları üzerindeki niyetinin değişmediğini ve Arap liderin Filistin'i ileride kuracağı Arap krallığının ayrılmaz bir toprağı olarak gördüğünü anladı.³⁵

Hogarth ve Fu'ad arasından yapılan görüşmeden sonra arşivlerde yapılan taramalarda İngiliz oryantalistin, Yahudilerin Filistin üzerindeki talepleri hakkında 2 Kasım 1917 yılına kadar rapor yazmadığı görülmüştür. 2 Kasım 1917 yılında Dışişleri Bakanı A. J. Balfour, Yahudilerin Filistin'de devlet kurmasını destekleyen Lord Rothschild'e gönderdiği mektup veya tarihte Balfour Deklarasyonu olarak bilinen yazıdan sonra Hogarth ve bazı büro personeli tekrardan Yahudilerin Filistin üzerindeki isteklerine dair raporlar yazmaya başladılar. Hogarth'ın, Balfour Deklarasyonu, bildiriden sonra Cidde'de Mekke Şerifi Hüseyin'le yaptığı görüşme ve Filistin'in İngilizler tarafından alındıktan sonra İngiliz oryantalistin 1918 yılında Filistin'e yaptığı inceleme seyahatleri aşağıdaki başlıkta verilecektir.

³⁵ TNA, FO: 882, Hedjaz Rising (HRG), HRG 17/12, D. G. Hogarth, Future of Arab Movement, 17.02.1917.

3. Balfour Deklarasyonu, Cidde Görüşmesi ve Hogarth'ın 1918 yılındaki Filistin Seyahat ve Gözlemleri

İngiliz oryantalist, 1917 yılının son aylarına kadar Hicaz bölgesinde Türklere karşı ülkesiyle beraber mücadele veren Arapların, İngilizlerin kontrolünde Filistin'de egemen güç olmalarını destekliyordu. Fakat Hogarth'ın bu düşüncesine engel olacak bir gelişme 2 Kasım 1917'de meydana geldi. Dışişleri Bakanı A. J. Balfour 2 Kasım'da Lord Rothschild'e gönderdiği mektupta şu bilgiyi verdi:

...."Majestelerinin Hükümeti, Filistin'de Yahudi halkı için bir ulusal yurt kurulmasını olumlu karşılamaktadır ve bu amacın gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak için elinden gelen çabayı gösterecektir; sivil ve dini devletlere zarar verebilecek hiçbir şeyin yapılmayacağı açıkça anlaşılmıştır. Filistin'deki mevcut Yahudi olmayan toplulukların hakları veya Yahudilerin başka herhangi bir ülkede sahip olduğu haklar ve siyasi statüler."....³⁶

Mektupta verilen mesaj çok açıktı. Lloyd hükümeti Yahudilerin Filistin'de devlet kurmasına destek veriyordu. Hogarth büyük ihtimalle Arap Bürosu'na gelen yazılarda bu mektubu gördü fakat Balfour Deklarasyonu'na karşı ilk başta tepki verecek bir rapor kaleme almadı. Deklarasyon yayınladıktan kısa bir süre sonra General Allenby komutasındaki İngiliz ordusu Filistin bölgesinde iyice ilerledi. Hogarth, İngiliz ordusunun Filistin'deki ilerleyişini takdirle karşılayarak destekledi. Allenby'in ordusu 9 Aralık'ta Kudus'u işgal etti. Filistin'in işgali ile İngilizler, isyancı Araplar ve Siyonist Yahudiler büyük sevinç yaşadı.³⁷ Fakat Mısır'daki Arap Bürosu personeli bu sevinci uzun süre yaşamadılar. Çünkü Mekke Şerifi Hüseyin'in sahadaki ajanlarından aldığı bilgilerden Balfour Deklarasyonu'nu öğrendi. Bunun dışında Şerif'in şok geçireceği başka bir gelişmede daha oldu. İtilaf blokundan yer alan Rusya, Bolşevik Devrimi'nden sonra savaştan ayrılmasıyla gizli anlaşmaları kamuoyuna duyurmasıyla Arap lider, Sykes-Picot Anlaşması'nı da duydu.³⁸ Hogarth ve diğer büro personeli, Şerif'in yaşanan bu iki gelişme üzerine Türk tarafına

³⁶The Avalon Project, Balfour Declaration 1917, https://avalon.law.yale.edu/20th_century/balfour.asp. (Erişim Tarihi: 02.05.2024).

³⁷ TNA, FO: 822, Arab Bulletin No. 72, D. G. Hogarth, The Problem of Medine, 05.12.1917.; İsmail Köse, *İngiliz Arşiv Belgelerinde Arap İsyanı*, 4. bs., (İstanbul: Kronik Kitap, 2021), 378-390.

³⁸ Necmi Uyanık ve Havva Yavuz, "Balfour Deklarasyonu", 208.

geçmesinden endişelendiler.³⁹ Balfour Deklarasyonu ve Sykes-Picot Anlaşması'nın ifşa olmasından sonra Londra ve Kahire'deki İngiliz yetkililer, Şerif'in Suriye-Filistin konusunda ve İngilizlere karşı neler düşündüğünü merak ettiler. H. McMahon yerine Mısır Yüksek Komiserliği'ne atanan General Reginald Wingate, Şerif'in bu konularda ne düşündüğünü anlamak maksadıyla Hogarth'ı, Arap liderle görüşmek için Cidde'ye gönderilmesine karar verdi.⁴⁰

Hogarth, Şerif'le görüşmeye gitmeden önce Suriye'deki milliyetçi Arap aktivistler Şerif'in oğlu Faysal'a, Balfour Deklarasyonu'nu protesto etmesini ve babasının bu bildiriye kabul etmemesini istediler. Fakat ne Şerif ne de oğlu yayınlanan bildiriye karşı bir tepki vermedi.⁴¹ Hogarth görüşmeye gitmek için Kahire'den 2 Ocak'ta yola çıktı ve 6 Ocak'ta Cidde'ye vardı. Mekke Şerifi Hüseyin de Mekke'den yola çıkarak 7 Ocak'ta Cidde'ye ulaştı. Görüşmeye İngiliz hükümetini temsilen Hogarth dışında Hindistan hükümeti temsilcisi J. B. Philby, Hicaz bölgesinde görevli Albay J. R. Bassett, İngilizlerin Hicaz sorumlusu R. Storrs'un ajanı ve Mekke Şerifi Hüseyin'in yardımcısı olan Ruhi vardı. 8 ve 14 Ocak arasında İngiliz ekibi ve Mekke Şerifi Hüseyin arasında toplam on görüşme yapıldı. Görüşmede İngiliz ekibinin sözcülüğünü Hogarth üstlenerek Şerif'e, Suriye ve Filistin bölgesi, İngilizlerle olan ittifakı, itilaf blokuna bakışı, Asir ve Yemen'in durumu, Yahudilerin Filistin'e göçü ve İbn Suud hakkında neler düşündüğü ile ilgili çeşitli sorular sordu.⁴²

³⁹ TNA, FO: 882, Arab Bulletin No. 74, D. G. Hogarth, Jemal and Arabs, 24.12.1917.

⁴⁰ The British Library (BL), India Office Record (IOR), IOR/L/PS/10/645, 28.12.1917.; TNA, FO: 141/738 File 3894, Arab Bureau Report for January, 01.02.1918.; Elie Kedourie, *In The Anglo-Arab Labyrinth: The McMahon-Husayn Correspondence and Its Interpretations 1914-1939*, (New York: Published by Routledge, 2014), 322.

⁴¹ Resul Yavuz, "Sykes-Picot Antlaşması'ndan Sonra İngiltere ve Fransa'nın Ortadoğu'nun Paylaşım Planlarında Şerif Hüseyin'in Rolü ve Öneme Dair Bir Değerlendirme", *Osmanlı Medeniyeti Araştırmalar Dergisi*, no. 22, (2024), 276-277, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/osmed/issue/84050/1450636>; Elizer Tauber, *The Arab Movements in World War I*, (London: Frank Cass and Co. Ltd., 1993), 152. Ümmü Gülsüm Polat, *Türk- Arap*, 150.

⁴² TNA, FO: 882, King Hussein (KH), KH 18/4, Report by Commander Hogarth on his Mission to Jeddah for Conversations with King Hussein, 15.01.1918.; TNA, FO: 822, Arab Bulletin No:77, D. G. Hogarth, Mission to King Hussein,, 27.01.1918.; TNA, FO: 882, HRG 18/1, D. G. Hogarth, Jeddah Interviews, 08-14 January 1918..

Hogarth, Şerif'e, Kudüs'un dahil olduğu kutsal yerlerin uluslararası bir komisyon tarafından yönetilmesi ve Yahudilerin Filistin'e göç etmesine nasıl baktığını sordu. Şerif, Filistin'de uluslararası komisyon tarafından kutsal mabetlerin yönetimi konusunda İngilizlerin önereceği tavsiyeleri kabul edeceğini belirtti. Yahudilerin Filistin'e göçlerine karşı olmadığını söyledi. Hatta Yahudilerin Arapların operasyonlarına verdikleri mali desteği takdirle karşıladı. Hogarth görüşmeler esnasında Kahire'ye gönderdiği yazıda Şerif'in bu iki konuyu şu anda böyle kabul ettiğini ama savaş sonrasında düşüncelerini değiştireceği uyarısını yaptı.⁴³ Hogarth ve Mekke Şerifi Hüseyin arasında Filistin konusu ve diğer meseleler üzerine yapılan görüşmeler olumlu geçerek sonuçlandı.⁴⁴ Görüşmelerde ilginç olan şeyse Balfour Deklarasyonu ve Sykes-Picot Anlaşması'nın anılmamasıydı. Hogarth görüşmeye gitmeden önce ve savaş sonrasında kaleme aldığı metinlerde Şerif'in, Balfour Deklarasyonu ve Sykes-Picot Anlaşması'ndan haberdar olduğu bilgisini vermektedir.⁴⁵ Buna rağmen ne Hogarth ne de Şerif görüşmeler esnasında bu iki konuya değinmemiştir. Fakat George Antonius, *"The Arab Awakening, The Story of the Arab National Movement"* ve Elie Kedourie, *"In The Anglo-Arab Labyrinth: The McMahon-Husayn Correspondence and Its Interpretations 1914-1939"* adlı çalışmalarında Hogarth'ın görüşmeler esnasında Balfour Deklarasyonu'ndan bahsettiğini ileri sürmüşlerdir.⁴⁶ Charles D. Smith, *"The Invention of a Tradition: The Question of Arab Acceptance of the Zionist Right to Palestine during World War I"* başlıklı makalesinde Antonius ve Kedourie'nin bu konudaki çıkarımlarının yanlış olduğunu tespit etmiştir.⁴⁷ C. D. Smith bu görüşünde haklıdır. Çünkü Hogarth görüşme sonrasında yazdığı raporda: "...Kahire'den gelen emirlerde, Şerif Hüseyin'in bahsetmediği takdirde Balfour Deklarasyonu ve Sykes-Picot

⁴³ TNA, FO: 882, KH 18/4, Report by Commander Hogarth on his Mission to Jeddah for Conversations with King Hussein, 15.01.1918.

⁴⁴ TNA, FO: 882, HRG 18/1, D. G. Hogarth, Jeddah Interviews, 08-14 January 1918.

⁴⁵ TNA, FO: 882, Arab Bulletin No:74, D. G. Hogarth, Jemal and Arabs, 24.12.1917.; D. G. Hogarth, "Great Britain", 132.

⁴⁶ George Antonius, *The Arab Awakening, The Story of the Arab National Movement*, (New York: J. B. Lippincott Company 1939), 267-269.; Elie Kedourie, *In The Anglo*, 328-329.

⁴⁷ Charles D. Smith, "The Invention of a Tradition: The Question of Arab Acceptance of the Zionist Right to Palestine During World War I", *Journal of Palestine Studies* 22, no. 2 (Winter, 1993), 48-61, JSTOR.

Anlaşması'na değinmemem konusunda uyarı aldım ve bu yüzden toplantılar sırasında bu mevzulara değinmedim..." ibaresini yazmıştır.⁴⁸

Şerif ve Hogarth arasında yapılan görüşmeler İngilizlerin istediği gibi sonuçlandı. Görüşme sonrasında Şerif Hüseyin, Mısır Yüksek Komiseri General R. Wingate gönderdiği mektupta Hogarth'la tanıştığına memnun kaldığını ve kibar bir insan olduğunu yazdı. Yüksek Komiser R. Wingate görüşülen konularda Şerif'i ikna ettiği için Hogarth'ı takdir etti.⁴⁹ Görüşmelerden şu sonuçlar ortaya çıkmıştır; Şerif'in kendi çıkarları doğrultusunda Filistin bölgesine baktığı, İngilizlerin sözcüsü Hogarth'ın da bilerek Balfour Deklarasyonu ve Sykes-Picot'tan bahsetmediği, toplantılar sırasında iki müttefikin de Filistin için günü kurtarma niyetinde birbirini idare edecek ortak kararlar aldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca görüşmelerde Hogarth'ın başarılı şekilde Şerif'in gönlünü aldığı ve saf değiştirmesini engellediği anlaşılmaktadır.

Hogarth görüşmeden sonra Kahire'deki görevine geri döndü. İngiliz oryantalist, Kahire'deyken Dışişleri Bakanlığı tarafından Filistin'e gitmesi gerektiğine dair bir emir aldı.⁵⁰ Gelen emirde Hogarth'ın; Filistin de durum değerlendirilmesi, Türk kuvvetlerine karşı propaganda ve eski eserlerin koruması için gözlem gezileri yapması yazılmaktaydı.⁵¹ Hogarth görev yazısını aldıktan sonra 17 Ocak'tan 24 Mayıs'a kadar Filistin'e beş gözlem gezisi yaptı. İngiliz oryantalist seyahatleri esnasında yaptığı gözlemlerde hem mutlu olduğunu hem de endişelendiğini aktarıyordu. İngilizlerin, Filistin'i Türklerin elinden aldığı için çok mutluydu. Fakat Filistin'de Arap ve Yahudiler arasında çatışma çıkmasından endişeleniyordu. Hogarth,

⁴⁸ TNA, FO: 882, KH 18/4, Report by Commander Hogarth on his Mission to Jeddah for Conversations with King Hussein, 15.01.1918.

⁴⁹ BL, IOR/L/PS/10/389/1, Persian Gulf and Arabia Nejd-Hejaz Affairs 1918, 27 January 1918.

⁵⁰ Oxford University, St Antony's College Middle East Centre Archive, (MEC), David George Hogarth Collection, File: 3, Letter from D.G. Hogarth to Laura, Jiddah, 12 January 1918. Hogarth'ın mektuplarını okurken dikkat edilmesi gereken bir husus vardır. Hogarth, mektup göndereceği kişiye mektubu yazdığı günün tarihini ilk önce atar. Daha sonra mektubu göndereceği güne kadar yaşadığı duyguları ve olayları mektupta anlatır. Örneğin Hogarth, Cidde'deyken oğlu W. Billy'e gönderdiği 10 Ocak 1918 tarihli mektupta 17 Ocak'a kadar yaşadığı anılarını anlatmıştır: MEC, File: 3, Letter from D.G. Hogarth to Billy, Jiddah, 10 January 1918.

⁵¹ Oxford University, MEC, File: 3, Letter from D.G. Hogarth to Laura, Cairo 5 March 1918.; Letter from D.G. Hogarth to Laura, Palestine 10 April 1918.; Letter from D.G. Hogarth to Laura, Palestine 14 April 1918.; Letter from D.G. Hogarth to Laura Cairo 22 April 1918.

Filistin'de Arap ve Yahudi çatışması çıkmadan önce İngiliz yönetimi olarak bu kargaşalı ortamı bitirecek siyasi ve askeri önlemler alınmasını öneriyordu.⁵²

Hogarth, Filistin seyahatlerini bitirdikten sonra isim belirtmeden üstü kapalı şekilde Balfour Deklarasyonu'na ve Yahudilerin Filistin'e göçüne tepki olacak bir rapor kaleme aldı. Hogarth raporunda şu bilgileri sundu:

*Yahudilerin Filistin üzerindeki hak iddiasına gelince, bu iddia elbette antik tarihle ilgili iyi bilinen inançlara dayanmaktadır ve bu inançlar o kadar büyük ölçüde doğaüstü unsurlar içermektedir ki, herhangi bir argüman ya da tartışma sürecine tabi tutulması beyhudedir. Sadece Yahudi ırkının dağılmasının çağlar boyunca, özellikle de daha karlı başka alanlar için Filistin'in gönüllü olarak terk edilmesiyle gerçekleştiğini ve bugün bu topraklara sahip olanların, sadece Yahudilerden sonra değil, Yahudilerden önce de uzun süre sahip oldukları için hak sahibi olduklarını belirtmek gerekir: çünkü Filistin İbrani olmadan önce Arap'tı. Ancak Yahudiler tarihlerinde ilk kez bir kiliseden⁵³ ziyade bir ulus olmak istiyorlarsa, Filistin bu fikirlerini gerçekleştirmelerini sağlayacak, gelenekleri itibariyle kendilerine ait olan tek topraktır. Hakları ne olursa olsun, talepleri haktan çok çıkarlara hitap etmektedir.*⁵⁴

Hogarth raporunda Siyonistleri rahatsız edecek cümleler kurmuştur. Geçmişten beri Yahudilerin inançlarına dayanarak Filistin bölgesine değer verdiklerini söyler. Fakat Yahudilerin inançlarından ötürü Filistin topraklarında hak talep etmelerini doğru bulmaz. Çünkü O'na göre Filistin Arap toprağıydı ve Yahudilerin bu toprakları çıkarları için istediğini vurgulamıştır. Bu başlıktan aktarılan bilgilerden Hogarth'ın savaşın ortasından ve sona ereceğı tarihe kadar Filistin'e Yahudilerin göç etmesi veya devlet kurmasını istemediğı anlaşılmaktadır.

4. Savaş Sonrası Hogarth'ın Filistin Meselesine Bakışı 1918-1927

İtilaf blokundaki devletler I. Dünya Savaşı'nı kazandıktan sonra muharebeyi kaybeden devletlerin topraklarını paylaşılması için barış

⁵² Oxford University, MEC, File: 3, Letter from D.G. Hogarth to Laura, Palestine, 11 March 1918.; Letter from D.G. Hogarth to Billy, Palestine, 5 April 1918.; Letter from D.G. Hogarth to Laura, Palestine, 4 May 1918, Letter from D.G. Hogarth to Laura, Cairo, 13 May 1918.; Letter from D.G. Hogarth to Laura, Jerusalem, 23 May 1918.

⁵³ Hogarth, Yahudilerin kutsal mekanlarının isimleri yerine kilise ibaresini kullanmıştır.

⁵⁴ TNA, FO: 882, SY/18/10, D. G. Hogart, The Syrian Political Situation Since 1800, 03.06.1918.

görüşmelerinin yapılmasını beklemekteydiler. Bu bekleyiş devam ederken İngiltere ve Fransa, kendi aralarında Orta Doğu'nun nasıl paylaşılacağı konusunda görüşmeler yapmaktaydılar. Hogarth'ta 1918 ve 1919 yılı arasında ülkesinin Orta Doğu'daki çıkarlarını korumak için memorandumlar yazmaktaydı. İngiliz oryantalist, Orta Doğu için endişeliydi çünkü ülkesi, aynı toprakları isteyen Fransa, Arap ve Yahudilere benzer anlaşmalar yapmış veya sözler vermişti. Hogarth, müttefiklerle yapılan anlaşmalar ve verilen sözlerin savaş sonrasında ülkesinin başını ağrıatacağını biliyordu.⁵⁵ İngiliz oryantalist, Suriye ve Filistin konusunda Dışişleri Bakanlığı'nı uyarmak için bir memorandum yazdı. Hogarth, Arap nüfusunun yoğun olduğu Filistin'e yapılan Yahudi göçlerini tehlikeli buluyordu. Eğer ilerde Fransa yerine, Suriye'de Şerif'in oğlu Faysal önderliğinde kurulacak bir Arap devleti olursa Arapların Filistin'de Yahudileri istemeyeceğini belirtiyordu. İngiliz oryantalist, şu an da Filistin'e devam eden Yahudi göçleriyle beraber Musevilerin sayısının arttığını, Arap ve Yahudiler arasında bir anlaşma sağlanmadığı takdirde iki halk arasında çatışma çıkacağını öngörüyordu. Hogarth, raporunun sonunda yakın bir zamanda veya gelecekte Yahudilerin fiziki güç kullanarak Filistin'e sahip olacağı uyarısında bulunuyordu.⁵⁶

Arap Bürosu'ndaki Siyonist yanlısı W. O. Gore, Hogarth'ın, Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği yazıya tepki verdi. W. O. Gore, Yahudilerin ileride fiziki güç kullanarak Filistin'i ele geçireceğine inanmadığını belirtti. Yahudilerin barışçıl bir şekilde Filistin'e göç ederek yerleşeceklerini ve Yahudilerin sorunsuz şekilde Araplarla yaşayacaklarını ileri sürdü.⁵⁷ Hogarth'ın, W. O. Gore'ye cevabı gecikmedi. İngiliz oryantalist, Siyonist liderlerin Filistin üzerindeki istekleri ve İngiliz hükümetinin açık şekilde Filistin'de Yahudi yuvasını kurma desteklerini W. O. Gore hatırlatarak düşüncesini tekrardan savundu.⁵⁸ W. O. Gore, Hogarth'tan gelen cevap yazsını cevapsız bırakarak Hogarth ile olan tartışmasını bitirdi. Hogarth'ın, Yahudilerin ileri de fiziki güç kullanarak Filistin'i alacağı görüşünde haklı olduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü Yahudiler savaştan sonra ve bugün bile fiziki güç kullanarak Filistin'i ele geçirmektedirler.

⁵⁵ David George Hogarth, "The Burden of Syria", *The Nineteenth Century and After* 87, (1920), 393-394, JSTOR.

⁵⁶ TNA, FO: 371/3381/146256, Memorandum by Hogarth, 16 August 1918.

⁵⁷ TNA, FO: 371/3381/146256, Note by W. Ormsby-Gore, 20 August 1918.

⁵⁸ TNA, FO: 371/3381/146256, Reply by Hogarth, 20 August 1918.

Hogarth, Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği memorandumdan sonra Filistin meselesi ve Yahudilerin göçü üzerine bir süreliğine sessizliğe büründü.⁵⁹ Bu sırada İtilaf devletleri, Osmanlı Devleti'yle 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalamasıyla Filistin bölgesi İngiltere'nin askeri yönetiminin eline geçti.⁶⁰ 18 Aralık'ta İngiltere Başbakanı D. Lloyd ve Fransa Başbakanı Georges Clemenceau, Orta Doğu'daki toprak paylaşımındaki sorunları gidermek ve Sykes-Picot Anlaşması'nı yeniden revize etmek için Londra'da görüştüler. G. Clemenceau, D. Lloyd'tan Suriye ve Anadolu'nun güneyinin Fransa'ya verilmesini istedi. D. Lloyd, Fransa başbakanına Musul ve Filistin'in İngilizlere verilmesi şartıyla bu isteğini kabul edeceğini belirtti. G. Clemenceau bu teklifi düşünceğini söyleyerek D. Lloyd'a kararını sonra açıklayacağını söyledi.⁶¹

Londra'da bu görüşme yapıldığı esnada Hogarth, Suriye ve Filistin bölgesinin durumu üzerine bir rapor kaleme aldı. İngiliz oryantalist, raporunda Suriye ve Filistin bağlamında çok önemli uyarılarda bulunuyordu:

Araplar arasında şu anda Yahudi karşıtı duygular zirve durumundadır. Filistin'de Siyonist bir devletin kurulmasını desteklediğimiz taktirde bölgedeki Araplar, İngilizlere düşman kesilecektir. Hatta Suriye'deki konumumuz Fransızların konumundan bile daha kötü seviyeye düşecektir. Görünürde H. Weizmann'ın Filistin'de Yahudi devletin kurulması için siyasi amaçlarından vazgeçtiği konusu Arapları tatmin etmemiştir. Çünkü Araplar, Suriye ve Filistin'deki Yahudilerin bu düşünceden vazgeçmediğinin farkındadırlar. Şu anda Yahudiler Filistin bölgesi için siyasi amaçlardan vazgeçmiş gibi görünebilirler, fakat Siyonistler yavaş yavaş Filistin'e göç etmeyi sürdürerek planlarını işleme devam etmektedirler. Yahudiler, Filistin'de devlet kurmak için de İngilizlerin veya başka uluslararası bir gücün gölgesinde destek alacaklardır. Müslüman, Hristiyan ve

⁵⁹ Yukarı kısımlarda İngiliz oryantalistin, Balfour Deklarasyonu ve savaş sonrasında Filistin meselesi üzerine kısa bir süreliğine sessizliğe büründüğü belirtilmişti. Hogarth'ın böyle davranmasında Filistin meselesi üzerine yaşanan siyasi olaylar hakkında gelişen süreçlerin sonunu bekleyerek durum analizi yaptığı düşünülmektedir.

⁶⁰ Mete Sağlam, "İngiliz Manda Yönetimi Altındaki Filistin'de Yahudilerin Uyguladığı Baskı ve Şiddet (1920-1948)", *Abant Sosyal Bilimler Dergisi* 23, no. 3, (2023), 1667, <https://dergipark.org.tr/pub/asbi/issue/80991/1328384>.

⁶¹ David George Hogarth, "Syria and Palestina", ed. Harold William Vazeille Temperley, *A History of the Peace Conference of Paris*, Volume 6, (London: Oxford University Press, 1924), 141-142.; Kadir Kasalak, "İngilizlerin", 70.

Yahudiler için önemli olan Filistin'e şu anda herhangi bir siyasi çözüm bulunmadığı takdirde bölgede büyük entrikalar başlayacaktır. ⁶²

Hogarth hazırladığı raporun son kısmında ne olursa olsun İngilizleri Filistin sorunun beklediğini ve ülkesinin başı bu konuda çok ağrıyacağını belirtmiştir.⁶³ Hogarth, Filistin'in geleceği hususunda yöneticilerini uyararak raporlarına rağmen İngiliz siyaset yürütücüleri O'nun raporlarını dikkate almayarak Siyonistlerin Filistin üzerindeki isteklerini desteklemeye devam etmişlerdir.

İngiliz yöneticiler, Paris Barış Konferansı'ndan önce Filistin konusunda Arap ve Yahudilerin anlaşması için Şerif'in oğlu Faysal ve H. Weizmann'ı Londra'ya davet etti. 9 Ocak 1919'da Faysal ve H. Weizmann arasında bir anlaşma gerçekleşti. Bu anlaşmaya göre Yahudilerin Filistin'e göçü ve yerleşmesi Faysal tarafından kabul edildi.⁶⁴ 18 Ocak'ta Paris Barış Konferansı'nın başlamasıyla Siyonist liderler ve Siyonistleri destekleyen İngiliz temsilciler Filistin'de Yahudi devletinin kurulması için lobi çalışmalarına başladılar. Konferans devam ederken 15 Şubat 1919 yılında Fransa Başbakanı G. Clemenceau, D. Lloyd'la 18 Aralıkta yaptıkları toplantıda İngiliz başbakanın Musul ve Filistin'deki isteklerini kabul ettiğini bildirdi. Böylece Filistin bölgesi resmi olmasa da İngiltere'nin yönetimi altında olması Fransa tarafından kabul edildi.⁶⁵ Bu esnada Hogarth da barış konferansına katılmak için Kahire'den yola çıkarak 18 Mart'ta Paris'e ulaştı.⁶⁶ İngiliz oryantalist, barış konferansında H. Weizmann'ın Filistin'de Yahudi devletini kurmak için mücadele ettiğini gördü. Hogarth savaş esnasında ve sonrasında olduğu gibi barış konferansında Yahudilerin Filistin'de yurt kurmalarına sıcak bakmıyordu.⁶⁷ Mart ve Mayıs ayları arasında barış konferansında Siyonistlerin Filistin'deki taleplerini görüşmek

⁶² TNA, FO: 882, SY/18/31, D. G. Hogarth, Untitle, 18 December 1918.

⁶³ TNA, FO: 882, SY/18/31, D. G. Hogarth, Untitle, 18 December 1918.

⁶⁴ Celil Bozkurt, *Türk Kamuoyunda Filistin Problemi, İlk Arap-Yahudi Çatışmaları (1920-1939)*, (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008), 41-42.; Kadir Kasalak, "İngilizlerin" 69.

⁶⁵ Kadir Kasalak, "İngilizlerin", 70.

⁶⁶ MEC, File 4, Letter from D.G. Hogarth to Laura, Paris, 23 March 1919.

⁶⁷ MEC, File 4, Letter from D.G. Hogarth to Clayton, Paris, 30 March 1919. Nisan ayında Dışişleri Bakanlığı tarafından Hogarth ve H. McMahon, Orta Doğu inceleme komisyonuna seçildiler. Görevleri Suriye, Filistin, Kilikya ve Mezopotamya üzerine yapacakları gezilerde bilgi toplayıp barış konferansına sunmaktı. Hogarth bu göreve seçilmesine rağmen adı anılan bölgelere gitmemiştir: BL, IOR/L/MIL/17/5/3321, 18.04.1919.

için Siyonist liderler ve Hogarth'ın da bulunduğu İngiliz temsilcileri toplantılar yaptılar. Bu toplantılar esnasında her iki tarafta Filistin'in İngiltere mandaterliğinde olmasını uygun gördüler. Bu toplantılarda Hogarth, İngiltere mandaterliğinde olması şartıyla Siyonist Yahudilerin Filistin'e yerleşmelerine tepki vermeyerek, Yahudilerin İngiliz yönetimi altında yaşamasına olumlu baktı.⁶⁸

Hogarth'ın barış konferansında İngiltere mandaterliği altında olması şartıyla Yahudilerin Filistin göç etmesine ve yerleşmesine sıcak baktığı anlaşılmaktadır. İngiliz oryantalistin Yahudilerin Filistin'e göçü ve yerleşmesindeki fikir değişikliğinin temel nedenin ülkesinin ileride Filistin'de etkin güç olmasından kaynakladığı tahmin edilmiştir. Eğer İngiltere Filistin'de mandater güç olmasaydı Hogarth'ın, Siyonist Yahudilerin Filistin'e göç etmesine ve yerleşmesine karşı olacağı düşünülmektedir. Barış konferansı devam ederken Hogarth 23 Mayıs'ta Londra'ya dönerek siyasi ve askeri çalışmalarını bir kenara bırakarak akademik hayatına geri döndü.⁶⁹ İngiliz oryantalist, ölüm tarihi olan 6 Kasım 1927 yılına kadar Filistin'in İngiliz mandaterliğinde olmasından gurur duyarak bu bölgedeki İngiliz yönetiminin devam etmesini destekledi.⁷⁰

⁶⁸ British Online Archives, (BA), FO: 608/83/3, File 342, Turkey and Middle East, 29.03.1919.; FO: 608/99, Account of the Fifth Meeting of the Advisory Committee to the Palestine Office, Held 10 May 1919, *Paris Peace Conference and Beyond, 1919-1939*, <https://microform.digital/boa/collections/86/paris-peace-conference-and-beyond-1919-1939>, (Erişim Tarihi 01.02.2024).

⁶⁹ Oxford University, Magdalen College Archive (MCA), P452, Other 3/1/2. Hogarth'ın Filistin mevzusundaki siyasi olaylara bakışı dışında Filistin'deki eski eserler ve kiliseler sorunu hakkında görüşleri de olmuştur. Bu konu hakkında detaylı bilgi için bkz.: Mübarek İpek, "David George Hogarth'ın Şarkiyatçı Yönü ve Arap İsyanı'ndaki Rolü (1862-1927)", (Doktora Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024) 148-155, Yök Tez Merkezi (852342). ; Raz Kletter, "The 1920 Antiquities Ordinance of Palestine and The Year 1700 For Antiquities: New Discoveries, Advances in Ancient, Biblical, and Near Eastern Research, *AABNER* 2, no. 1, (Spring, 2022), 39-50, JSTOR.

⁷⁰ BA, FO: 608/96, File 385, Hogarth to Forbes, Oxford, 11.07.1919.; David George Hogarth, Wahabism and British Interests, *Journal of the British Institute of International Affairs*, no. 4/2, (1925), 74, JSTOR.; David George Hogarth, "Syria and Palestina", 157-163.

Sonuç

Ülkesinin emperyalist politikasını her alanda savunan Hogarth, savaş öncesi, sırasında ve sonrasında Filistin bölgesi ve meselesine ilgi duymuştur. Savaştan önce The Palestine Exploration Fund bünyesinde Filistin bölgesinde yürütülen arkeolojik araştırmalara destek sağlamıştır. Savaşın ilk yıllarında Mısır'da istihbarat subayı olarak görev yaparken Mekke Şerifi Hüseyin'in, Filistin ve diğer Arap toprakları üzerindeki geniş kapsamlı isteklerine karşı çıkmıştır. İngiliz oryantalist ülkesinin Orta Doğu çıkarlarına ters düştüğü için Şerif'in isteklerini istememiştir. Fakat Şerif veya başka bir Arap liderin İngiltere'nin emri altında Filistin'de yönetici olmasını karşı olmamıştır. Sykes-Picot Anlaşması'nın Filistin bağlamını ele alan Filistin bölgesinin İngiltere'nin dahil olacağı uluslararası bir komisyon tarafından seçilecek bir Arap liderin tarafından yönetilmesi, maddesini olumlu görmüştür. Hogarth savaş esnasında ve sonrasında İngiltere'nin mandaterliğinde olması şartıyla Arap reislerinden birisinin Filistin de yönetici olmasını desteklemiştir.

Bu düşüncede olan İngiliz oryantalist, savaşın başlangıcından ve sonuna kadar Siyonist liderlerin Filistin'e göç etme talepleri ve bağımsız bir Yahudi devleti isteklerine karşı olmuştur. İngiliz araştırmacı, Dışişleri Bakanlığı ve Arap Bürosu'na gönderdiği yazılarda Arap politikalarının tehlikeye uğramaması için Yahudilerin Filistin üzerindeki isteklerinin desteklenmemesini tavsiye etmiştir. Hogarth, Siyonizmin savunucuları olan H. Weizmann ve H. Samuel'in Filistin toprakları üzerindeki isteklerini eleştiren raporlar kaleme almıştır.

Hogarth, savaş esnasında Başbakan D. Lloyd kabinesinin Yahudileri destekleyen girişimleri ve Balfour Deklarasyonu'na rağmen Yahudilerin Filistin'e yerleşmemesi konusundaki görüşünde sabit durmuştur. İngiliz oryantalist, savaşın sona ereceği güne kadar Yahudilerin Filistin üzerindeki taleplerine karşı durmuştur. Özellikle Balfour Deklarasyonu'ndan sonra kaleme aldığı raporunda Filistin bölgesinde Arapların hakkını savunmuş ve ilerde Yahudilerin Filistin'i zorla ele geçireceğini öne sürmüştür. Hogarth'ın, savaş esnasında Siyonistlerin Filistin üzerindeki taleplerine karşı olan uyarı niteliğindeki raporları İngiliz siyaset yürütücüleri tarafından hiçbir zaman dikkate alınmamıştır. Tam tersine İngiliz siyasetçiler, Yahudilerin Filistin hususundaki isteklerini destekleyen siyasi girişimlerde bulunmuşlardır.

Paris Barış Konferansı'nda Yahudiler, İngiltere'yi Filistin'de mandater güç olarak kabul etmelerinden sonra Hogarth, Yahudilerin Filistin'e göç etmelerine olumlu bakmıştır. İngiliz oryantalistin, bu konuda görüşünün

yumuşamasının tek nedeni Yahudilerin Filistin'de İngiliz yönetimini kabul etmelerinden kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Eğer Yahudiler Filistin'de İngiltere mandaterliğini kabul etmeselerdi Hogarth'ın Yahudilerin Filistin'e göç etmelerini karşı olacağı düşünülmektedir.

Kısacası müsteşrik ve istihbarat Subayı Hogarth'ın Filistin bölgesi ve meselesine bakışının özünde ülkesinin emperyalist çıkarlarını öne çıkardığı görülmüştür. Ülkesinin egemenliğinde olması şartıyla Arapların Filistin bölgesinde yönetici olmasını istemiştir. Savaşın başından ve sonuna kadar Filistin'e Yahudi göçü ve Yahudilerin Filistin'de egemen güç olmasını istememiştir. Savaştan sonra Yahudilerin Filistin bölgesine gelmelerine olumlu bakmıştır. İngiliz oryantalist, öleceği güne kadar Filistin'in İngiltere mandaterliğinde olmasını desteklemiştir.

Kaynakça

The British Library (BL), India Office Record (IOR)

IOR/L/MIL/17/5/3321, 18.04.1919.

IOR/L/PS/10/645, 28.12.1917.

IOR/L/PS/10/389/1, Persian Gulf and Arabia Nejd-Hejaz Affairs 1918, 27 January 1918.

The National Archives (TNA), Foreign Office (FO)

141/738 File 3894, Arab Bureau Report for January, 01.02.1918.

371/3381/146256, Memorandum by Hogarth, 16 August 1918.

371/3381/146256, Note by W. Ormsby-Gore, 20 August 1918.

371/3381/146256, Reply by Hogarth, 20 August 1918.

608/83/3, File 342, Turkey and Middle East, 29.03.1919.

608/96, File 385, Hogarth to Forbes, Oxford, 11.07.1919.

608/99, Account of the Fifth Meeting of the Advisory Committee to the Palestine Office, Held 10 May 1919.

822, Arab Bulletin No. 72, D. G. Hogarth, The Problem of Medine, 05.12.1917.

882, Arab Bulletin No. 74, D. G. Hogarth, Jemal and Arabs, 24.12.1917.

822, Arab Bulletin No:77, D. G. Hogarth, Mission to King Hussein,, 27.01.1918.

882, AB: 15/1- 16/9, 14.07.1915-10.03.1916.

882, AP: 16/2, D. G. Hogarth, The Arab Question, 16.04.1916.

882, AP 17/6, Minute by Commander Hogarth, Comment on Preceding, 07.06.1917.

882, HRG 17/12, D. G. Hogarth, Future of Arab Movement, 17.02.1917.

882, HRG 18/1, D. G. Hogarth, Jeddah Interviews, 08-14 January 1918.

882, King Hussein (KH), KH 18/4, Report by Commander Hogarth on his Mission to Jeddah for Conversations with King Hussein, 15.01.1918.

882, MIS 16/3, D. G. Hogarth, Anglo-Franco-Russian Agreement, 4 May 1916.

882, SP: 16/1-17/43, 12.01.1916- Undated 1917.

882, SY/18/10, D. G. Hogarth, The Syrian Political Situation Since 1800, 25.05.1918.

882, SY/18/31, D. G. Hogarth, Untitle, 18 December 1918.

882, PA 16/2, William Ormsby-Gore, The Politics of Jerusalem, 29.12.1916.

Oxford University, Magdalen College Archive (MCA) David George Hogarth Papers

P452, Other 3/1/2.

P452, PER/3.2.

Oxford University, St Antony's College Middle East Centre Archive (MEC)
David George Hogarth Collection, File: 3-4,

Letter from D.G. Hogarth to Billy, Jiddah, 10 January 1918.

Letter from D.G. Hogarth to Laura, Jiddah, 12 January 1918.

Letter from D.G. Hogarth to Laura, Cairo, 5 March 1918.

Letter from D.G. Hogarth to Laura, Palestine, 11 March 1918.

Letter from D.G. Hogarth to Billy, Palestine, 5 April 1918.

Letter from D.G. Hogarth to Laura, Palestine, 10 April 1918.

Letter from D.G. Hogarth to Laura, Palestine 14 April 1918.

Letter from D.G. Hogarth to Laura Cairo, 22 April 1918.

Letter from D.G. Hogarth to Laura, Palestine, 4 May 1918.

Letter from D.G. Hogarth to Laura, Cairo, 13 May 1918.

Letter from D.G. Hogarth to Laura, Jerusalem, 23 May 1918.

Letter from D.G. Hogarth to Laura, Paris, 23 March 1919.

Letter from D.G. Hogarth to Clayton, Paris, 30 March 1919.

Amraoui, Yosra. "Towards The Achievement of National Identity: The Role of British Jewry in The Creation of The State of Israel.", *Journal of Humanities and Social Science*, no. 1, (2016): 54-64, JSTOR.

Antonius, George. *The Arab Awakening, The Story of the Arab National Movement*. New York: J. B. Lippincott Company 1939..

Armaoğlu, Fahir. *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları*. İstanbul: Kronik Yayınevi 2017.

Aslantaş, Nuh. "İslami Dönemde (638-1099) Filistin'e Yahudi Göçü: Aliya", *Belleten Dergisi* LXXV, no. 274, (2011): 641-690, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ttkbelleten/issue/52576/692127>.

Bozkurt, Celil. *Türk Kamuoyunda Filistin Problemi, İlk Arap-Yahudi Çatışmaları (1920-1939)*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008.

Engin, Vahdettin. *Pazarlık*, 14. bs., İstanbul: Yeditepe Yayınları 2010.

Eryaman, Ayşe. "20.Yüzyıl Başlarında İngiltere'nin Filistin Politikası." *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 1, no.1, (2016): 10-22, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijhar/issue/52029/678418>.

Fromkin, David. *A Peace to End All Peace, The Fall of The Ottoman Empire and The Creation of The Modern Middle East*. USA: Owl Books, 2001.

Frantzman J., Kark Ruth., "General Gordon, The Palestine Exploration Fund and The Origins of 'Gordon's Calvary' in The Holy Land", *Palestine Exploration Quarterly*, no. 140/2, (2008): 119-136, JSTOR.

Gül, Murat., Yüksek ve Ali Bekir. "İsrail'in Dış Politikasını Anlamak: Tevrat, On Emir, Vadedilmiş Topraklar ve Üstünlük." *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6, no.1, (2016), 335-348, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbd/issue/19382/205707>.

Hogarth, David George. "Great Britain and The Arabs up to The Armistice of The 30th October 1918", *A History of The Peace Conference of Paris*, Edited by Harold William Vazeille Temperley, Volume 6, 126-127, London: Oxford University Press, 1924.

Hogarth, David George. "Mecca's Revolt Against The Turk", *The Century Magazine*, Volume 100, (May 1920): 401-411, JSTOR.

Hogarth, David George. "Syria and Palestina", *A History of the Peace Conference of Paris*, Edited by Harold William Vazeille Temperley, Volume 6, 141-142, London: Oxford University Press, 1924.

Hogarth, David George. "The Burden of Syria", *The Nineteenth Century and After*, Volume 87, (1920), 387-395, JSTOR.

Hogarth, David George. "Wahabism and British Interests, *Journal of the British Institute of International Affairs*, Volume. 4/2, (1925): 70-79, JSTOR.

İpek, Mübarek. "David George Hogarth'ın Şarkiyatçı Yönü ve Arap İsyanı'ndaki Rolü (1862-1927)", Doktora Tezi, Türkiye, Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024, Yök Tez Merkezi (852342).

İpek, Mübarek. "Oryantalist David George Hogarth'ın Hayatı ve İngiliz İstihbarat Birimiyle İlişkisi.", *Mukaddime Dergisi*, no. 2, (2023), 313-336, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mukaddime/issue/81091/1320883>.

Karpat, H., Kemal. *Ortadoğu'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk*, çev. Recep Boztemur, İstanbul: İmge Kitapevi Yayınları 2001.

Kartın, Cengiz. "İngiliz Ulusal Arşivi Kayıtlarında Mark Sykes'ın Ortadoğu İzlenimleri", *Sykes-Picot Gizli Anlaşması'nın 100. Yılında Ortadoğu ve Türkiye*, Hazırlayan Arzu Güven Saygın ve Murat Saygın, (Ankara: Atatürk Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2019), 395-417.

Kasalak, Kadir. "İngilizlerin Filistin Politikası ve Filistin Mandası.", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, no. 25, (2016): 66-78, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbe/issue/27211/292173>.

Kedourie, Elie. *In The Anglo-Arab Labyrinth: The McMahon-Husayn Correspondence and Its Interpretations 1914-1939*. New York: Published by Routledge, 2014.

Kletter, Raz. "The 1920 Antiquities Ordinance of Palestine and The Year 1700 For Antiquities: New Discoveries, Advances in Ancient, Biblical, and Near Eastern Research, *AABNER*, 2, no. 1, (Spring, 2022): 39-50, JSTOR.

Köse, İsmail. *İngiliz Arşiv Belgelerinde Arap İsyanı*, 4. bs., İstanbul: Kronik Kitap, 2021.

- Köse, İsmail. "The Lloyd George Government of the Uk: Balfour Declaration the Promise For A National Home to Jews (1916-1920)", *Belleten Dergisi*, no. 294, (2016): 727-759, <https://belleten.gov.tr/eng/full-text/340/eng>.
- Öke, Mim, Kemal. *Siyonizm'den Uygurluklar Çatışmasına Filistin Sorunu*. İstanbul: Ufuk Kitapları, 2002.
- Öke, Mim, Kemal. *Siyonizm ve Filistin Sorunu (1880-1923)*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2021.
- Öney, Celal. "Filistin'de İngiliz Varlığının Oluşumu, 1838-1882: Balfour Politikasının Kökenleri." *Muş Alparslan University Middle East and African Research Center Journal* 2, Issue 1/1, (2024): 1-18, <https://dergipark.org.tr/en/pub/orafam/issue/83014/1353109>.
- Özer, Çağlar. "Uluslararası Politika Açısından Filistin Sorunu." *Küllüye*, Sayı: Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı Özel Sayısı, (2023): 582-605, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aybukulliye/issue/80764/1360984>.
- Pappe, Ilan. *Modern Filistin Tarihi: Tek Ülke, İki Halk*. çev. Nuri Plümer. İstanbul: Phoenix Yayınevi, 2007.
- Perry, Aurelia, J. "Rediscovering D. G. Hogarth: A Biographical Study of Oxford's Near Eastern Archaeologist and World War I Diplomat.", Master Thesis, Faculty of the Graduate School of the State University of New York at Buffalo, New York, 2000.
- Polat, Ümmü, Gülsüm, *Türk-Arap İlişkileri: Eski Eyaletler Yeni Komşulara Dönüşürken (1914-1923)*. İstanbul: Kronik Yayınları, 2019.
- Presgrove, Anne, Barbara. "Britain and The Middle East, 1914-1921 A Study in Personal Policy-Making." Phd Thesis, The Florida State University of Arts and Sciences, 1979.
- Reinharz, Jehuda. "Old and New Yishuv: The Jewish Community in Palestine at The Trun of The Twentieth Century." *Jewish Studies Quarterly*, no. 1, (1993/94): 54-71, JSTOR.
- Sağlam, Mete. "İngiliz Manda Yönetimi Altındaki Filistin'de Yahudilerin Uyguladığı Baskı ve Şiddet (1920-1948).", *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 3, (2023), 1664-1679, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/issue/80991/1328384>.

- Smith, Charles, D. "The Invention of a Tradition: The Question of Arab Acceptance of the Zionist Right to Palestine During World War I", *Journal of Palestine Studies*, no. 2 (Winter, 1993): 48-61, JSTOR.
- Sykes-Picot Gizli Anlaşması'nın 100. Yılında Ortadoğu ve Türkiye*, Hazırlayan Arzu Güven Saygın ve Murat Saygın, Ankara: Atatürk Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2019.
- Taşkın, Faruk. "Filistin'deki Britanya Gölgesi (1838-1918): Yahudi Devletine Giden Süreçte İngiliz Politikası." *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, no. 74, (2020): 75-88, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumus/issue/59344/820443>.
- Tauber, Elizer. *The Arab Movements in World War I*. London: Frank Cass and Co. Ltd., 1993.
- Taylor, Alan. *İsrail'in Doğuşu 1897-1947: Siyonist Diplomasinin Analizi*, çev. Mesut Karaşahan İstanbul: 2. Basım, Pınar Yayınları, 2000.
- Uyanık, Necmi ve Havva Yavuz. "Balfour Deklarasyonu'nun ilanı, Tepki ve Destekler.", *Kastamonu İnsan ve Toplum Dergisi*, no. 2, (2023), 207-222, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kitod/issue/81030/1400625>.
- Yaşar, Ayşe ve Hamza Akengin,. "İngiliz Sömürgeciliği ile Emperyalizminin Gelişimi ve Özellikleri. " *SdÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. no. 57, (Aralık 2022): 426-444., <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sufesosbil/issue/74944/1206173>
- Yavuz, Resül. "Sykes-Picot Antlaşması'ndan Sonra İngiltere ve Fransa'nın Ortadoğu'nun Paylaşım Planlarında Şerif Hüseyin'in Rolü ve Önemine Dair Bir Değerlendirme.", *Osmanlı Medeniyeti Araştırmalar Dergisi*, no. 22, (2024): 264-285, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/osmed/issue/84050/1450636>.
- Yozgat, Nazmiye ve Cengiz Kartın. "Arap Bürosu'nun Gizli Raporları: Arap Bülteni", *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 5/2, 247-286, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sinopusd/issue/65995/1007748>.
- Yozgat, Nazmiye. "Arap Bürosu ve Faaliyetleri (1916-1920)", Doktora Tezi, Türkiye, Erciyes Üniversitesi, 2023, Yök Tez Merkezi (818553).
- Yurdakul, Özkaplan, Nurcan. *İngiltere Ortadoğu'ya Nasıl Girdi? Basra ve Bağdat'ta İngiliz Konsoloslukları*, 4. bs., İstanbul: Kronik Yayınları, 2020.

Westrate, Bruce. *Arab Bureau: British Policy in The Middle East 1916-1920*. Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 1992.

İnternet Kaynakları

The Avalon Project, Balfour Declaration 1917, https://avalon.law.yale.edu/20th_century/balfour.asp. (Erişim Tarihi: 02.05.2024).

Extended Abstract

The geography of Palestine has always been a region that has always been valued in human history due to its strategic location and the location of the shrines of the three divine religions. Among the states that valued the Palestine region was the British Empire. After Britain conquered the Far East in the 18th century, its interest in the Middle East, including Palestine, increased even more. The reason for this interest was that the land and sea trade routes to the Far East passed through the Middle East. In the 19th century, with the opening of the Suez Canal, Britain's interest in the Middle East increased even more. After the opening of the canal, France, Russia and Germany also increased their interest in the Middle East. In addition to the general interest of the Western powers and Russia in the Middle East, they also showed special interest in the Palestine region. Apart from the Western powers, another people showing interest in Palestine was the Jews.

Jewish interest in Palestine was religiously based until the 19th century. After 1880, due to the antisemitic events in Europe and Russia, Jews have been longing for a land where they can live in safety. In the past, Jews, namely Zionist leaders, thought that the region of Palestine, the promised land, was the best place for Jews to live. With the outbreak of World War I, these aspirations of the Jews increased and they requests for support from the British rulers for the immigration of Jews to Palestine and for the establishment of a state in Palestine in the future. The Zionist leaders' requests for support from British politicians reached the Arab Bureau, which was established in Egypt to direct the Arab revolt. D. G. Hogarth, who was working in the Bureau, became aware of these requests of the Jews.

Hogarth wrote military-political reports, letters and academic texts on the Jewish and Sharif Hussein's claims on Palestine and his own views on the Palestine issue during and after the war. Hogarth's first commentary on

the Palestine issue was on the views of Sharif Hussein. In his correspondence with the British High Commissioner to Egypt, Henry McMahon, in mid-1915 and early 1916, Sharif Hussein demanded that he be given the Arabic-speaking territories, including Palestine. Hogarth opposed and criticised these demands of Sharif Hussein. The British writer argued that his country, the French and other Arab leaders had rights to the lands the Sharif wanted. However, he was not opposed to Sharif Hussein or any other Arab leader in the administration of the Palestine region, provided that he was under the command of Britain.

Hogarth also opposed the aspirations of H. Weizmann, the leader of the Zionists in Britain, and H. Samuel, a Zionist in the British parliament, for Palestine. In 1916, H. Weizmann and H. Samuel asked the cabinet of Prime Minister Henry Asquith to support the immigration and settlement of Jews in Palestine. H. Asquith did not support the wishes of the Zionists. In the first years of the war, Hogarth also opposed these Zionist demands on Palestine and wrote a warning against the immigration of Jews to Palestine. At the end of 1916, after H. Asquith's cabinet was overthrown, the pro-Zionist David Lloyd George government took office. D. Lloyd's government openly supported the immigration of Jews to Palestine. Hogarth, on the other hand, opposed the immigration and settlement of Jews in Palestine, as he had done at the beginning of the war.

Arthur James Balfour, the Foreign Secretary of D. Lloyd's cabinet, stated in a letter sent to the Zionist leader Lord Rothschild on 2 November 1917 that they would support the Jews to establish a state in Palestine. Hogarth opposed this declaration, stating that Palestine was Arab land and that the Jews wanted to settle in Palestine for their own interests. On 9 December 1917, Palestine was occupied by British troops. After the Balfour Declaration and the occupation of Palestine, Hogarth held talks with Sharif Hussein between 8 and 14 January. During the negotiations, Hogarth persuaded Sharif Hussein on both Palestine and other issues and achieved the results desired by the British.

After the meeting, Hogarth made five observation trips to Palestine between 17 January and 24 May. During his observations, he found that there was Arab and Jewish conflict in Palestine. After his observations, he wrote to the Ministry of Foreign Affairs and warned that necessary measures should be taken before the Arab and Jewish conflict in Palestine. The British administrators did not pay attention to the reports of the British author about not supporting the demands of the Jews on Palestine during the war. On the contrary, British policy makers took initiatives in favour of

Jewish immigration to Palestine and the establishment of a state in this region. After the end of the war, Hogarth attended the Paris Peace Conference. In the first days of the peace conference, he stood against the Zionist demands on Palestine. However, in the meetings held during the peace negotiations, Zionist leaders and British representatives, including Hogarth, took a joint decision and it was decided that the Jews would live in Palestine under the British mandate. After this decision, Hogarth favoured the Jews to come to Palestine. It is understood that Hogarth would probably not have favoured the immigration of Jews to Palestine if the Jews had not accepted the British mandate.

In short, it is understood that Orientalist and Intelligence Officer Hogarth defended the imperialist interests of his country in his view of the Palestine issue. He wanted the Arabs to be the rulers in the Palestine region, provided that it was under the sovereignty of his country. From the beginning and until the end of the war, he did not want Jewish immigration to Palestine and Jews to be the dominant power in Palestine. After the war, he only supported the Jews to come to the Palestinian territories. The British writer supported the British mandate for Palestine until the day he died